

Тож, за майже 20 років після виходу у світ, видання «Українська педагогіка в персоналіях» не втратило сенсу. Але біографії педагогів імперської і радянської доби потребують переосмислення з огляду на деколонізацію гуманітарного простору.

Список використаних джерел

1. Антонєць Н. Б. Русова Софія Федорівна. *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005. Кн. 2 : XX століття. С. 136–145.
2. Березівська Л. Д. Життєвий шлях і науково-педагогічна діяльність Якова Феофановича Чепіги (Зеленкевича) (1875–1938). *Яків Феофанович Чепіга (Зеленкевич) – видатний педагог, психолог, громадський діяч* : біобібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2013. С. 7–16. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/720060/> (дата звернення: 31.10.2023).
3. Березівська Л. Д. Чепіга (Зеленкевич) Яків Феофанович. *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005. Кн. 2 : XX століття. С. 89–99.
4. *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. Кн. 1 : X–XIX століття / авт. кол.: Н. Б. Антонєць, Л. Д. Березівська, О. В. Сухомлинська та ін. ; за ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 2005. 624 с.
5. *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. Кн. 2 : XX століття / авт. кол.: Н. Б. Антонєць, Л. Д. Березівська, О. В. Сухомлинська та ін. ; за ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 2005. 552 с.

ПУБЛІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ЧАСОПИСІВ ДО БІОБІБЛІОГРАФІЇ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

Є. Ф. Деміда, молодший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

Від початку XX ст. до сьогодні світова теорія і практика дошкільної та спеціальної освіти, зокрема в Україні, зосереджує свою увагу на особистості Марії Монтессорі. Оскільки в українській історіографії бракує комплексного науково-довідкового видання, присвяченого особистості та творчому доробку видатної італійської педагогині, колектив науковців відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського упорядковує біобібліографічний покажчик «Марія Монтессорі (1870–1952)» в межах НД «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (термін виконання НД: 01.01.2023 р. – 31.12.2025 р.; наук. керівник д-р пед. наук Л. Д. Березівська).

Задля наповнення контенту покажчика, послуговуючись довідково-бібліографічним апаратом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, інформаційно-бібліографічними базами даних інтернету, здійснено бібліографічний пошук і відбір газетних і журнальних публікацій, присвячених діяльності та творчій спадщині М. Монтессорі. Сформовано масив документів, що опубліковані на теренах України в педагогічних часописах у першій чверті XX ст., а також у 1992–2023 рр.

До покажчика відібрано переклади українською мовою уривків книжок М. Монтессорі, текстів її виступів на освітніх заходах зі сторінок журналів «Дошкільне виховання» (1996, 1998), «Педагогічна думка» (2013), «Позашкільна освіта» (2014) та ін. Дібрано біографічні розвідки про педагогиню українських дослідників А. Ільченко (журн. «Дефектологія», 2005), А. Басової (журн. «Пані вчителька», 2007), О. Пономарьова (журн. «Новий колегіум», 2015) та ін.

Із публікацій 1911–1915 років київського часопису «Дошкільне виховання» (ред. Н. Д. Лубенець) вибрано аналітичні матеріали про виховну систему М. Монтессорі та досвід її упровадження в дошкільні європейських країн таких авторів, як С. Кемніц, Н. Лубенець, Л. Претро, К. Янжул, Е. В. Яновська, Ж. Барре та ін. А з журналів «Новими стежками» та «Шлях освіти» (1922) – студіювання методики педагогині В. Василько та Я. Чепіги.

За період з 1990-х років до сьогодні зібрано значну кількість публікацій, адже Монтессорі-педагогіка здобула широку популярність в незалежній Україні.

Із часописів «Імідж сучасного педагога», «Інноваційна педагогіка», «Наука і освіта», «Нова педагогічна думка», «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології», «Рідна школа» та багатьох інших виокремлено статті, в яких розглянуто педагогічні ідеї М. Монтессорі, науково-дидактичні та філософські аспекти її методики у дошкільному й початковому шкільному навчанні. Авторами цих розвідок є як українські, так і зарубіжні науковці: С. Білецька, С. Гуз, І. Дичківська, Б. Єржабкова, О. Квас, А. Куліченко, Т. Куліш, Р. Куха, О. Михальчук, Г. Міленіна, Н. Прибильська, О. Свйонтик, Л. Скалич, О. Сторонська, С. Хопта, Т. Шарошкіна та ін.

Залучено низку публікацій з газет («Дефектолог», «Дитячий садок», «Психолог») та журналів («Дефектологія», «Інклюзія і суспільство», «Логопед», «Освіта регіону», «Педагогічний часопис Волині», «Таврійський вісник освіти» та ін.), у яких висвітлено питання застосування методів М. Монтессорі в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Серед авторів цих праць О. Антосюк, Л. Борисова, О. Ведмідь, А. Ільченко, О. Наумова, Н. Онофрійчук, Т. Павлюк, С. Пилипчук, М. Родненко, О. Сорока, Л. Ульяненко.

Відібрано потужний сегмент матеріалів, у яких показано творчу реалізацію ідей М. Монтессорі в педагогічній практиці кінця ХХ – початку ХХІ ст. в Україні, західноєвропейських країнах та США. Досвід організації діяльності Монтессорі-садків, створення в них розвивального середовища за Монтессорі-системою, методики ігрових занять з використанням Монтессорі-матеріалів, приклади осучаснення методики М. Монтессорі – це далеко неповний перелік питань, розглянутих у часописах: «Вихователь-методист дошкільного закладу», «Дошкільний навчальний заклад», «Мистецтво та освіта», «Музичний керівник», «Освіта», «Освіта України», «Палітра педагога», «Педагогіка толерантності», «Постметодика», «Початкова школа», «Психолог дошкільця» та ін. Серед авторів дописів Т. Войтко, Л. Глазунова, Н. Григор'єва, Ж. Грядовкіна, П. Демень, Б. Жебровський, О. Локшина, М. Лосицька, Т. Михальчук, О. Надворна, Н. Прибильська, Н. Тарапака.

Обрані до покажчика публікації переглянуто *de visu*, здійснено джерелознавчий аналіз крізь призму педагогічної біографіки. Складено бібліографічні описи. До декотрих із них, які потребують додаткової інформативності та/або підтвердження доцільності включення в покажчик, додано анотації.

Бібліографічні записи упорядковано за розділами, підрозділами та хронологією (часом публікації документів) відповідно до запланованої структури покажчика (за Програмою НД, затвердженою і рекомендованою вченою радою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, протокол № 2 від 27 лютого 2023 р.).

Формування контенту біобібліографічного покажчика «Марія Монтессорі (1870–1952)» триває.

ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ

Т. М. Деревянко, молодший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

У межах виконання НД «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (2023–2025, керівник – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Л. Д. Березівська) наповнюється електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» (<https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/>) як форма поширення педагогічного біографічного знання в освітньо-науковому просторі. Він акумулює відомості про життя, діяльність і творчу спадщину понад 80 українських і зарубіжних педагогів.

Історико-освітнє дослідження передбачає вивчення історіографії. Як зазначає Л. Д. Березівська, «педагогічна історіографія в широкому розумінні – це сфера наукових знань, яка вивчає розвиток історико-педагогічної науки та її закономірності; у вузькому – це сукупність напрацювань із різних проблем історії педагогіки, освіти (освітні процеси та явища, педагогічна думка) у певний історичний період» [3, с. 5].

Історіографічний пошук засвідчив, що науковці (Л. Д. Березівська, Є. Ф. Демида, Т. М. Деревянко, О. П. Міхно, Т. С. Павленко, Л. О. Пономаренко, П. І. Рогова, С. М. Хопта, Н. О. Якобчук та ін.) у своїх працях висвітлювали різні аспекти цифрового ресурсу: історія створення, зміст, структура, значення.

Методологічні й прикладні проблеми формування ресурсу розкриває Л. Д. Березівська [1; 2; 4; 5]. Найбільше статей присвячено формуванню змісту окремих персональних сторінок ресурсу (Є. Ф. Демида, О. П. Міхно, Т. С. Павленко, С. М. Хопта та ін.).

Найповніше організаційно-змістові основи електронного ресурсу розкрито в статті «Creation of information and bibliographic resource “Outstanding educators of Ukraine and the world” and its influence on the development of digital